

244

A Társadalmi Szemle 15 éve

„A Világosság első tíz éve” után februárban a *Szabó Ervin Könyvtár* újabb repertóriumra jelent meg, ezúttal a Társadalmi Szemle 15 évfolyamáról. (Kár, hogy évfolyamjelzés sehol nem szerepel a kötetben, s a használati utasításnak egyébként kiválóan megfelelő előszó sem tájékoztat arról, hogy mikor indult a folyóirat, s miért csak 1957-tel kezdődik a feldolgozás.)

A Társadalmi Szemle nagy hagyományú (1931-ben, majd 1946-ban indult), fontos társadalomtudományi folyóirat. A magyar kommunista párt elméleti és politikai orgánuma, s emellett egyik fóruma a szocializmus építése során felmerülő gondok megvitatásának. Cikkei között gyakran találunk elvi állásfoglalásokat, határozatokat, dokumentumokat, párt- és állami vezetők írásait. A folyóirat tematikája szerteágazó, s cikkei több, gyakran 6–8 témakört is érdemben érintenek. A tematika időbeli változása, az arányok eltolódása hűen tükrözi szellemi, ideológiai életünk fejlődését. A repertórium készítésekor mindezekkel a sajátosságokkal számolni kellett.

A címleírások tematikus elrendezése a mondottak miatt eleve kilátástalan lett volna. A szerzők vagy címek betűrendje sem jár sok gyakorlati haszonnal (az előbbi elszakítaná a szerzőket a róluk szóló írásoktól, mesterkéltné lenne a társ-szerzős cikkeket, s a könyvismertetések elhelyezése stb.; az utóbbi pedig ritkán jelentkezik önálló keresési szempontként; emellett mindkét változat háttérbe szorítaná az itt különös jelentőséggel bíró megjelenési időt). A szerkesztő tehát *átgondoltan és helyesen döntött*, amikor az egyetlen elfogadható megoldást, az *időrendet választotta*. Ha a mutatók jól működnek, a leíró rész által lefoglalt 250 oldal csak látszólag pazarlás: a cikkeket azonosításán kívül szemléletes képet ad a folyóirat fejlődéséről, a kérdések felbukkanásáról, vitájukról, s megoldásukról is. A tartalomjegyzékek pusztá fel-sorolásánál pedig a korrekció és kiege-

szítés (a helyreigazítások, hozzászólások feltüntetése) által nyújt többlet.

Az időrend azt is lehetővé teszi, hogy a tételek számok közvetlenül utaljanak a megjelenés évére. Ennek előnye a mutatókban jelentkezik. Például a 60–71-es tétel, amely az 1960-as évfolyam 71. cikke, még a dél-vietnami felszabadító harc kezdetéről tudósít, míg a 71–132. már a DIFK békeprogramját ismerteti; magukból a tételek számokból is következtethetünk a cikk jellegére, s ez megkönnyíti, meggyorsítja a szükséges írás kiválasztását. Az évszámokat kiemelő élőfej pedig a kiválasztott tétel visszakereséséhez nyújt segítséget.

A választott szerkezet nélkülözhetetlené teszi a jó mutatókat. A repertórium *mutatórendszerét mindenekelőtt sokoldalúságáért dicsérhetjük*: a tárgykörök, intézmények, személyek, földrajzi nevek mellett a viták, illusztrációk, sőt a folyóiratok, napilapok visszakereshetőségét is biztosítja! (Kár, hogy ezek külön szerepelnek, külön-külön betűrendben, s így szükségessé teszik a tartalomjegyzék bekapcsolását a keresési folyamatba.)

A mutatók szerkezete általánosságban jó, a mutatókon belül azonban vannak *vitatható megoldások*. A földrajzi mutató anyaga pl. első fokon kontinensek szerint tagolódik, s így a Közel-Keletnek nem jut hely. Bizonyos címszók (pl. Szovjetunió: 159 tételszám!) esetében élni lehetett volna a tematikus tagolással. A névmutató törekszik a nevek változatainak feltüntetésére (Dellagrammatikasz = Politisz), a helytelen írásmód javítására (Gönczöl = Göncöl), s a nevek kiegészítésére. Kár, hogy ezt nem elég következetesen, és sok hibával teszi (pl. Magyarai András Jánossá keresztelt át). Feltétlenül dicsérendő az azonos nevű szerzők (pl. a hét Nagy László) foglalkozás szerinti elkülönítése.

A tárgymutató veti fel a legtöbb problémát. A tárgyszavak többségét jól választották meg, a további csoportosítás azonban nem mentes a következtetlenségtől. Tisztázatlan a gyakran alkal-

mazott kötőjelek funkciója, vitatható a melléknévi alakok (pl. „termelőszövetkezeti”) használata. Néhol a szóösszetételek a szótárakból ismert „bokrosításban” jelennek meg (pl. a „munka” címszónál), de a bokrosítás néha bántóan keveredik az alosztással (pl. az „irodalomelmélet” címszó alatt). A tagolatlan-ság — kivételként — a tárgymutatóban is jelentkezik („imperializmus”: 97 tétel). A hivatkozások gyakran elnagyoltak, ezt bizonyítják a „stb.”-utallások is („Magyarország története lásd még a pártokat, antifasiszta ellenállás, munkásmozgalom — magyar stb.”). A hibákra *a tárgyszóalkotás hazai hagyománynélkülisége* adhat mentséget — bár az Új Könyvek gyakorlatából is bátrabban lehetett volna meríteni.

Gyakoriak a tárgyi hibák, elírások. Az angol munkáspárt s a konzervatívok választási taktikáját elemző cikk (66—104) nem szerepel az Angol Munkáspárt címszónál, az ott feltüntetett egyik tétekszám viszont *Az individualizmus gyökerei*-hez vezet bennünket. Az „irodalmi

antológiák” „drámai-” alcsoportjában a hat tételből mindössze két antológia-is-mertetést találunk, a „hangjáték” egyetlen tételszáma egy vers- és egy novellagyűjtemény kritikájára utal. A legmosolyogtatóbb, hogy az „agylopás” (értelmiségi munkaerő más országba csábítása) címszót — nyilván a félreértések elkerülése érdekében — zárójelben így értelmezték: brain storming (ami „ötlet-rohamot” jelent) a hasonló hangzású brain-drain helyett.

A repertórium hasznosságának (és ebben az esetben: *módszertani értékeinek!*) hangsúlyozása mellett is kifogásolnunk kell az *apróbb hibák nagy számát*. Ez a lektorálás, illetve a korrigálás gyengéire hívja fel a figyelmet (nem először). A kiadvány (szerkesztő: Mitru Ibolya, a címleírások nagy részét Szederkényi Olga készítette) azonban mindenképp nagy gyakorlati segítség könyvtárosoknak és olvasóknak egyaránt. (1972. FSZEK, 416 1. 32 Ft)

M á n d y G á b o r